

השוכר את הפועלים ואמר להם להשכים ולהעריב.
 מקום שנתנו שלא להשכים ושלא להעריב - אינו רשאי לבופן.
 מקום שנתנו לזון יוזן, לספק במתיקה יספק, הכל כמנהג המדינה.
 מעשה בריב"מ שאמר לבנו: צא שוכר לנו פועלין. הלך ופסק להם מזונות.
 וכשבא אצל אביו, אמר לו: בני, אפילו אם אתה עושה להם כמעודת
 שלמה בשעתו לא יצאת ידי חובתך עמהן, שהן בני אברהם
 יצחק ויעקב. אלא, עד שלא יתחילו במלאכה צא ואמור להם:
 ע"מ שאין לכם עלי אלא פת וקמנית בלבד.
 רשב"ג אומר: לא היה צריך לומר, הכל כמנהג המדינה.

דאפי' בהוסיף שכרן יכולין לומר: מה שהוספת - שנעשה עבודה טובה, ולא כדי שנקדים ונחשיך אצלך.

פועל, בכניסתו - משלו, ביציאתו משל בעל הבית, תזרח השמש יאספון ואל מעונתם ירצצון יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב.
 א. ומירי בעיר חדשה ובנקוטאי דא"י מאין הם
 ב. דא"ל שישלמו כפועל דאורייתא.

ד'תשת חשך ויהי לילה בו תרמש כל חיתו יער.
 'תשת חשך ויהי לילה' - זה העולם הזה שדומה ללילה,
 'בו תרמש כל חיתו יער' אלו רשעים שבו, שדומין לחיה שביער.
 'תזרח השמש' - לצדיקים, יאספון - רשעים לגיהנם,
 ואל מעונתם ירצצון אין לך כל צדיק וצדיק שאין לו מדור לפי כבודו.
 'יצא אדם לפעלו' - יצאו צדיקים לקבל שכרן,
 'ולעבודתו עדי ערב' - במי שהשלים עבודתו עדי ערב.

מצא לממונה לתפוס גנבי א"ל איך אתה יכול להם הא נמשלו לחיות ד'בו תרמש כל חיתו יער'. א"ד 'יארב במסתר כאריה בסוכו',
 שמא שקלת צדיקי ועזבת לרשעים? א"ל מה אעשה הא ציווי המלך הוא, א"ל: בוא ואלמדך, עלה בד' שעות לחנות וכשתראה איש ששותה יין ומחזיק לכוסו בידו ומנמנם שאל עליו אי ת"ח הוא סימן שקם מוקדם לגירסתו, ואי פועל הוא או שקם מוקדם, או שבליילה עבד, ואי לא סימן שגנב הוא, ותתפסו.
 וכששמעו בבית המלך אמרו: קריינא דאיגרתא - שהוא יהא השליח.
 והביאו לראב"ד ש שיתפוס גנבי והיה תופס והולך,

שלח לו ריב"ק: חומץ בן יין, עד מתי אתה מוסר עמו של אלהינו להריגה!
 - שלח לו: קוצים אני מכלה מן הכרם. שלח לו: יבא בעל הכרם ויכלה את קוציו יום אחד פגע באותו כובס, וקראו הכובס: 'חומץ בן יין'.

אמר: מדחציף כולי האי - ש"מ רשע הוא, אמר שיתפסוהו, ואח"כ הלך אחריו לפדותו, וכבר לא יכל.

קרי עליה 'שמר פיו ולשונו שמר מצרות נפשו'.
 וכשזקפוהו לתלייה, עמד תחת העץ ובכה.

אל ירע בעיניך, שהוא ובנו בעלו נערה מאורסה ביום הכפורים.
 הניח ידו על בני מעיו, אמר: שישו בני מעי, שישו! ומה ספיקות שלכם כך, ודאית שלכם עאכו"כ מוכטח אני בכם שאין רמה ותולעה שולטת בכם.

ואפ"ה לא נתיישרה דעתו השקוהו סם שינה, והעלוהו לבית שיש וקרעו לכריסו, והוציאו ממנו סלים מלאי שומן עם ורידים אדומים, והניחום בחמה בתקופת שמש תמוז ואב ולא הסריחו קרי אנפשיה 'אף בשרי ישכן לבטח'.

בא מעשה לידו ופגע בו אליהו וא"ל: עד מתי אתה מוסר עמו של

אלהינו להריגה? א"ל מה אעשה הא ציווי המלך הוא
 אביך ברח לאסיא, אתה ברח ללודקיא.

מוגש מאת 'הקו החרדי'

בשנפשו ריב"ז וראב"ש היה יכול לעבור צמד בקר תחתיהם בלי ליגע בהם
 א"ל מפרזניתא: בניכם אינם שלכם! - אמרו לה: שלהן גדול משלנו. - כל שכן!
 א. א"ד א"ל: כי כאיש גבורתו.

ב. א"ד א"ל: אהבה דוחקת את הבשר.
 וענה אפי' ד'אל תען כסיל כאולתו' כדי שלא להוציא לעז על בנין
 אר"ז: איבריה דריב"ז כחמת בת ט' קבין.
 ר"פ: איבריה דר"ז כחמת בת ה' קבין, ואמרי לה בת ג' קבין.
 דר"פ עצמו כסלים דהרפנאי.

ר"ז: אנא אשתיירי משפירי ירושלים.
 הרוצה לראות מעין יופיו של ר"ז יביא כוס כסף מן האש וימלאו
 בגרעיני רימון אדום ויקיף פי הכוס בורדים אדומים וישימה בין
 שמש לצל - הוא אותו הזוהר המשתקף מעין יופיו של ר"ז
 ויהי דמר דיופיו של ר"ב מעין ר"א, ור"א מעין יעקב, ויעקב מעין אדם הראשון
 לא חשיב ר"ז שלא היה לו הדרת פנים

ר"ז: היה יושב בשערי טבילה, כדי שכשיעלו בנות ישראל מטבילת
 מצוה לפגעו בו, שיהיו להם ילדים יפים כמותי וילמדו תורה כמותי
 ולא חשש מעין הרע ד'אנא מזרעא דיוסף קאתינא, דלא שלטא
 ביה עינא בישא.

א. ד'בן פרת יוסף בן פרת עלי עין', ואר"א: תקרי עולי עין.
 ב. ריב"ז מ'זידנו לרב בקרב הארץ, דזרעו של יוסף כדגים שבים שמים מכסים
 אותם, ואין העין שולטת בהן

יום אחד כששחה ר"ז בירדן וראה לר"ל שקפץ אחריו מעל הירדן
 א"ל חילך לאוריתא א"ל יופיך לנשים א"ל אי תחזור כך אתן לך
 אחותי היפה ממני וקיבל עליו, וכשרצה לקפוץ חזרה להביא
 כליו כבר לא יכל, קרא ושנה עד שנעשה גברא רבא

כשנחלקו בביהמ"ד הסייף והסכין והפניון והרומח ומגל יד ומגל
 קציר מאימתי מקבלין טומאה - משעת גמר מלאכתן,
 ור"ז: משיצרפם בכבשן, לר"ל: משיצחצחן במים.

א"ל ר"ז - ליסטים בלסטיותיה ידע - א"ל ומה הועלתו קודם קרו לי רבי וגם
 עכשיו כך קורים לי,

א"ל: אהנאי לך שקירבתיך תחת כנפי השכינה. חלשה דעתו דר"ז,
 חלש ריש לקיש. באה אחות ר"ז ובכתה לו דעשה בשביל בני!
 א"ל: עזבה, יתמיך אני אחיה.

- עשה בשביל אלמנותי! - אמר לה: 'ואלמנותיך עלי תבטחו'.
 נפטר ר"ל והצטער עליו ר"ז הרבה

אמרו רבנן: מי ילך ליישב דעתו אמרו ילך ראב"פ ששמועתי מחודדות
 הלך וישב לפניו וכל דבר שהיה ר"ז אומר, הביא לו ראייה.

א"ל וכי את בר"ל שהיה מקשה לי כ"ד קושיות, ותירצתים ככ"ד
 תרוצים וממילא רווחא שמעתא.

ואת אמרת תניא דמסייע לך, אטו לא ידענא דשפיר קאמינא?
 היה הולך וקורע בגדיו, ובכי וצווח: היכא את בר לקישא, היכא את
 בר לקישא, עד דשף דעתו ממנו, בעו רבנן רחמי עליה, ונפטר.

פד: ואפ"ה לא סמך ראב"ר"ש על דעתו וקיבל ע"ע יסורים, בערב היו
 מכינים לו ס' בדים ובבוקר הוציאו תחתיו ס' קערות דם ומוגלה
 למחר עשתה לו אשתו ס' מיני תאנים ואכל והבריא
 ולא הרשתה לו ללכת לביהמ"ד שלא ידחקוהו רבנן.
 בערב היה אומר: אחיי ורעי בואו! בבוקר אמר להם: לכו, מפני
 ביטול תורה. עד שפעם אחת שמעתו אשתו א"ל: אתה מביא
 עליך הייסורים - כילית ממון אבא, מרדה והלכה לבית אביה
 ועלו ס' ספנים והעלו לו ס' עבדים המחזיקים ס' ארנקי ועשו לו
 ס' מיני תאנים ואכלם,

ויום אחד שלחה אשתו לביתה שתבדוק באביה מה עושה עכשיו
 וכשהגיע א"ל: שתאמר לאמה דשלנו גדול משלה וקרא על עצמו
 'היתה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה'.
 אכל ושתה והבריא ויצא לביהמ"ד והביאו לפניו ס' מיני דם וטוהרם

רננו רבנן אחריו איך אין בחד מהם ספק א"ל: אם כמותי הוא יהיו כולם זכרים, ואם לאו תהא נקבה אחת ביניהם. והווי כולם זכרים, וקראום כולם אלעזר על שמו, תניא אמר רבי: כמה פריה ורביה ביטלה רשעה זו מישראל.

כשנפטר אמר לאשתו דידענא ברבנן שכועסים עלי ולא יתעסקו בי כדבעי לכך שימי בעליתי ואל תפחדי ממני

אמרה לי אם רי"ג שסיפרה לה אשת ראב"ר ש לא פחות מ'ח ולא יותר מכ"ב שנה היה בעליה וכשעלתה עיינה בשערו וראתה שכשנפלה שערה יצא דם, ויום אחד ראתה לתולעת שיוצאת מן האוזן וחלשה דעתה, ונראה לה בחלום א"ל שלא דבר הוא והיה זה על ששמע בזילות ת"ח ולא מחה כראוי, וכשהיו באים ב' לדין עמדו בפתחו וכ'א אמר טענתו, ויצא קול מעלייתו 'איש פלוני אתה חייב, איש פלוני אתה זכאי'.

יום אחד רבה עמה שכנתה ואמרה 'תהא כבעלה שלא ניתן לקבורה! אמרי רבנן: כולי האי [שכבר נודע לבריות] ודאי לאו אורח ארעא!

נראה להם בחלום א"ל: פרידה אחת יש לי ביניכם ואי אתם רוצים להביאה אצלי. כשהלכו רבנן לעסוק בו, לא הניחום בני עיר עכבריא שכל אותם שנים לא היתה חיה רעה בעירם

ופעם אחת בעי"כ שהיו טרודים שלחו רבנן להביא מיטתו והביאו למערת אביו ומצאו לנחש שמקיף המערה א"ל נחש נחש פתח פיך ויכנס בן אצל אביו פתח להו.

לדבר באשתו, שלחה לו: כלי שנשתמש בו קודש ישתמש בו חול? ובא"י היו אומרים דבמקום שהאדון תולה כלי זיינו רועה נבל יתלה תרמילו?

נתי דבתורה גדול ממני, אבל כמעשים טובים מי גדול ממני? בתורה גדול ממך איני יודעת, כמעשים ידענא, שהרי קיבל עליו יסורי בתורה דכשישבו רשבי"ג וריב"ק אפסלי, ישבו לפניהם ראב"ר שורני על הקרקע והקשו ותירצו, אמרו: מימיהן אנו שותים והם יושבים ע"ג קרקע? עשו להם ספסלים והעלום,

א"ל רשבי"ג: פרידה אחת יש לי ביניכם, ואתם מבקשים לאבדה הימני? הורידו לרבי בנו.

א"ל ריב"ק: מי שיש לו אב יחיה, ומי שאין לו אב ימות? הורידו גם לראב"ר ש וחלשה דעתו, אמר: חשבתם לו כמוני עד אותו היום כשרבי אמר דבר סייעו ראב"ר ש, מכאן ואילך, כשהיה רוצה רבי להשיב היה אומר לו ראב"ר ש כך וכך יש לך להשיב, זו היא תשובתך, השתא היקפתנו תשובות חבילות שאין בהן ממש. חלשה דעתו דרבי, בא א"ל לאבוב.

א"ל: בני, אל ירע שהוא ארי בן ארי, ואתה ארי בן שועל.

שלושה ענוותנין הן, ואלו הן: אבא, ובני בתירה, ויונתן בן שאול.

רבן שמעון בן גמליאל - הא דאמרן.

בני בתירה - הושיבוהו להלל בראש ומינהו לנשיא עליהן.

יונתן בן שאול שאמר לדוד ואתה תמלך על ישראל ואני אחיה לך למשגת.

דאפשר יונתן בן שאול שראה שכולם הולכים אחרי דוד וגם בני בתירה שראו שהלל עדיף מהם

- אלא רבן שמעון בן גמליאל - ודאי ענוותן הוה.

אמר רבי: הביבין יסורין. - קבל עליה י"ג שנים

- שש שנים אבן במקום קטנים, וז' חולי כפה [ואמ"ל להיפך]

שומר הסוסים של רבי היה עשיר משבור מלכא כשהיה זורק מספוא לבהמות קולם הגיע ג' מילין, והיה מכוון לשעה בה רבי היה נכנס לבית הכסא ואפ"ה קולו גבר על קול זה ושמעוהו יורדי הים

עדיפים יסורי ראבר"ש: שמאהבה באו והלכו,

מיסורי דרבי שבאו והלכו ע"י מעשה

ממעשה באו אותו עגל שהביאוהו לשחיטה והלך וטמן ראשו בכנפי רבי ובכה

א"ל לך לכך נוצרת, אמרי: הואיל ולא מרחם - ליתו עליה יסורין.

כשנקתה אמתיה דרבי הבית ואספה לגורי חולדות, א"ל שתעזבם

ד'ורחמיו על כל מעשיו' - אמרו: הואיל ומרחם נרחם עליה.

כל שנות יסורי ר"א לא נפטר אדם קודם זמנו,

וכל שנות יסורי רבי לא היה צריך העולם למטר,

א. ראבר"ש שקשה יום מטר כיום דין. ב. אמרי: אי לא היה צריך

העולם לגשם היו מבקשים רבנן ומבטלים אותו, ואפ"ה כשהיו

עוקרים צנון מן הערוגה היתה מתמלאת ממים.

כשהגיע רבי למקום ראבר"ש שאל אם יש בן לאותו צדיק

א"ל יש לו בן וכל זונה שנשכרת בשנים, שוכרתו בשמנה.

סמכו בתואר רבי ושלוו לרשב"א אח אמו שילמדו, וכל יום היה

מבקש בן ראב"ש ללכת לעירו, ולא ללמוד, והיה אומר לו דודו: יעשו

אותך חכם ויפרסו עליך גולת זהב, ויקראוך רבי, ואתה רוצה

לילך? בסוף: נשבע! בן ראב"ש: שכבר הנחתי רצוני לילך,

וכשגדל ישב בישיבת רבי ושמע לקולו אמר קול זה דומה לראבר"ש

א"ל: בנו הוא! קרא עליו 'פרי צדיק עץ חיים ולקח נפשות חכם'.

פרי צדיק עץ חיים - זה רבי יוסי בראבר"ש,

ולקח נפשות חכם - זה רשב"א ב"ל דודו

כשנפטר הביאוהו למערת אביו והקיף הנחש למערה א"ל נחש

נחש פתח פיך ויכנס בן אצל אביו, ולא פתח כסבורים העם לומר

שזה גדול מזה, יצתה בת קול ואמרה: לא מפני שזה גדול מזה, אלא

זה [ראב"ש] היה בצער מערה, וזה לא היה בצער מערה.

כשבא רבי למקומו של ר"ט שאל אם יש לו בן לאותו צדיק

שהיה מקפח את בניו? שר"ט היה נשבע בשם בניו.

בן אין לו, בן בת יש לו, וכל זונה שנשכרת בשנים שוכרתו בשמנה.

הביאוהו לפניו א"ל אי אתה חוזר כך אביא לך בתי וחזר בו.

א"ל נשאה וגירשה וא"ל לא נשאה כלל שלא יאמרו בשבילי זו חזר זה.

ועשה זאת משום רי"ז ד'כל המלמד את בן חבירו תורה וזכה ויושב

בישיבה של מעלה, שנא: אם תשוב ואשיבך לפני תעמד.

וכל המלמד את בן עם הארץ תורה אפילו הקב"ה גוזר גזירה -

מבטלה בשבילו, - 'ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה'.

כל שהוא ת"ח ובנו ת"ח וכן בנו ת"ח - שוב אין תורה פוסקת

מזרעו לעולם, שנא ואני זאת בריתי וגו' לא ימוש מפך ומפי

זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם.

'אמר ה' - אמר הקב"ה: אני ערב לך בדבר זה.

'מעתה ועד עולם' א"ל: מכאן ואילך תורה מחזרת על אכסניא שלה.

רב יוסף ישב מ' תעניות, והראוהו משמים לא ימוש מפך,

ישב מ' תעניות ואחרות והראוהו לא ימוש מפך ומפי זרעך.

ישב ק' תעניות והראוהו לא ימוש מפך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך

אמר: מכאן ואילך א"צ, תורה מחזרת על אכסניא שלה.

ר"ז בשעלה לא"י

ישב מאה תעניות לשכוח גמ' דככל שלא תטרידו בתלמוד א"י.

ישב מאה תעניות אחרות שלא יפטר רבי אלעזר בימינו ויפול

עליו עול הציבור.

וישב מאה אחרוני דלא ישלום בו אש דגיהנם.

כל ל' יום היה בודק עצמו יושב בתנור ולא שלטה בו האש

יום אחד נתנו רבנן עיניהם בו, ונחרכו רגליו וקרו לו קטין חריך

שקיה.

פ'א: מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי ה' אליו ויגדה על מה אבדה הארץ, דבר זה אמרו חכמים ולא פירשוהו, אמרו נביאים ולא פירשוהו, עד שפירשו הקב"ה בעצמו. שנא' ויאמר ה' על עזבם את תורתי - שלא בירכו בתורה תחילה.

ר"ח: בלב נכון תנוח חכמה - זה ת"ח בן ת"ח,

'ובקרב כסילים תודע' - זה ת"ח בן עם הארץ

עולא: היינו דאמרי אינשי: אסתירא בלגינא קיש קיש קריא.

ר"ר לר"י: 'קטן וגדול שם הוא בעוה"ב ועבד חפשי מאדניו',

וכי לא ידעינן דקטן וגדול שם הוא?

אלא כל המקמיין עצמו על דברי תורה בעוה"ז, נעשה גדול לעוה"ב וכל המשים עצמו כעבד על ד"ת בעוה"ז נעשה חפשי לעוה"ב.

כמה ענינים ממעלת רבי חייא

א. ר"ל מצייין מערתא דרבנן, כשהגיע למערת ר"ח נעלמה ממנו חלשה דעתו אמר: רבש"ע לא פלפלתי תורה כמותו? יצתה ב"ק ואמרה: תורה כמותו פלפלת, תורה כמותו לא ריבצת.

ב. כשהתנצחו רבי חנינא ורבי חייא,

עמי אתה מתנצח?

ח"ו, אי משתכחא תורה מישראל אוכל להחזירה בפלפולי!

עמי אתה מתנצח? שעשיתי לתורה דלא תשתכח מישראל?

שהלכתי וזרעתי כותנה, וקלעתי רשתות, וצדתי צביים, והאכלתי בשרם ליתומים, ומעורם מגילות וכתבתי חמשה חומשים ועליתי לעיר, ולימדתי חמש תינוקות בחמשה חומשים וששה תינוקות בששה סדרי משנה ואמרתים שעד שאחזור קראו ושנו אחד לשני, ועשיתי לתורה דלא תשתכח מישראל.

זהו שאמר רבי: כמה גדולים מעשי חייא! א"ל ריב"ז: אפילו ממר מרבי? - א"ל: כן.

אפילו מאבא רבי יוסי? - א"ל: חס ושלום, לא תהא כזאת בישראל.

ג. ר"ז: אמש נראה לי בתלום ריב"ת, שאלתי: אצל מי אתה? - אמר לי: אצל רי"ו.

ור"ו אצל רבי ינאי, ורבי ינאי אצל רבי חנינא, ורבי חנינא אצל רבי חייא.

שאלתי: ורי"ו אינו אצל רבי חייא?

- אמר לי: באתר דזוקקין דלהבה ולפירי אש מי מעלה בר נפחא רי"ו לכאן.

ד. ר"ח: מרהב"ם

שראה לת"ח שהיה מצוי אליהו אצלו בבוקר עינו יפות ולערב נראו שנכוו באש, וכששאלו מה זה א"ל: שביקש מאליהו לראות לרבנן כשעולים למתיבתא דרקיע, א"ל: בכולם תוכל להסתכל לבד מקתדרא של ר"ח, שאל תסתכל,

וכימנם: לכולם מסייעים המלאכים לעלות ולרדת, לבד מר"ח שעולה לבד ולא יכול להתאפק והסתכל, ושני גיצי אש סימו עינו, נשתחף על מערת ר"ח ואמר: דמתנייתא דמר אשנה [תוספתא]. ונרפא.

ה. אליהו היה מצוי במתיבתא דרבי, יום אחד ר"ח היה, ואיחר, שאלו

מדוע א"ל: דעד שהעמדתי לאברהם ונטלתי ידיו להתפלל, ושוב השכבתיו, וכן ליצחק, וכן ליעקב.

שאלו מדוע לא מעירם בבת אחת אמר דאז תקפי ברחמי, ויביאו למשיח בלא זמנו,

שאלו: אם יש דוגמתן בעוה"ז? - א"ל: יש, רבי חייא ובניו.

ו. כשגזר רבי תענית, הורידו לתיבה את ר"ח ובניו אמרו משיב הרוח

ונשבה הרוח ומוריד הגשם ובא הגשם, כשבאו לומר מחיה מתים נודוע העולם אמרו ברקיע מי גילה סודי בעולם אמרו אליהו, הביאוהו והכוהו בשישים פולסי דנורא הגיע ונדמה להם כדוב של אש עלה בינהם והטרידם,

שמואל ירחינאה היה רופאו של רבי, וכשנחלש רבי בעינו א"ל שימלא עינו בסם, א"ל: שאינו יכול, א"ל: אמשח לך משחה א"ל: גם איני יכול, ולכך שם סם חזק בקנה חלול תחת הכר ונרפא רבי בעינו ורצה רבי לסומכו [שבקי גדול היה] ולא הסתייע בידו א"ל שלא יצטער שראיתי לספר אדם הראשון, וכתוב בו

א. שמואל ירחינאה יתקרא חכם, ולא יתקרא רבי, ורבי יתרפא על ידו,

ב. רבי ורבי נתן סוף משנה, רב אשי ורבינא סוף הוראה.

וכימנך: עד אבוא אל מקדשי רב אשי, אל אבינה רבינא לאחרייתם.

גדולתו של רבה בר נחמני

ר"ב ספ"ח: סיפר בשם בן בתו של חסא: שרבה בר נחמני נפטר מאימת המלכות. שהלשינו למלך ואמרו שיש אצל היהודים אחד שמבטל י"ב אלפי יהודים מישראל, חודש בסתיו וחודש בקיץ ממס המלך, שלחו אחריו ולא מצאו ערק וברח מפומבדיתא לאקרא, לאגמא, לשחין, לצריפא, לעינא דמים, ומעינא דמים שוב לפומבדיתא. ומצאוהו בפומבדיתא וכשהגיע שליח המלך לאכסניה של רבה נתנו לפניו משקה והשקוהו ב' כוסות והוציאו הכוס מלפניו וחזר פרצופו לאחוריו שאלו מה לעשות לו הא שליח המלך הוא א"ל רבנ' שיביאו לפניו כוס נוספת ונרפא, אמר השליח: יודעני שהאיש שהוא מחפש נמצא כאן, עקב אחריו ומצאו אמר: אי יהרגוני לא אגלה מקומו, אך אם ייסרוני אגלה.

סוף דבר מצאו לרב"ג הכניסו לחדר, וסגרו אחריו הדלת, ביקש רב"ג רחמים, ונפל הכותל וברח לאגם וישב על דקל קצוץ ולמד,

ובשנתלקו כמתיבתא דקיעא בהרת לשער לכן - טמא, שער לכן קודם לבהרת טהור. ספק, הקב"ה אומר: טהור, וכולהו מתיבתא דקיעא: אמרי טמא.

אמרו: מאן נוכח - רבה בר נחמני: ד'אני יחיד בנגעים, אני יחיד באהלות. שלחו מלאך המות ולא יכל להתקרב אליו שלא פסק פיו מגירסא

אדהכי נשבה הרוח בין הקנים וסבר שחיל פרשים הוא תמות נפשי ולא אמסר בידם, כשיצאה נשמתו אמר טהור טהור אשריך רבה בר נחמני שגופך טהור, ויצאתה נשמתך בטהור.

נפל פתקא דמריקעא בפומבדיתא: רבה בר נחמני נתבקש בישיבה של מעלה. יצאו אביו ורבא וכל רבנן להתעסק במיטתו ולא ידעו מקומו, הלכו לאגם וראו ציפורים מסככות בכנפיהם על מקום אחד

שם קבורתו, ספרו לו ג' ימים וג' לילות, נפל פתקא: כל הפורש יהא בנידוי. ספרוהו ז' יומי, נפל פתקא: לכו לביתכם לשלום. וביום שמת, נשבה הרוח על שלא נספר לפי שיעורו עד שזרקה לאותו

'טייעא' שרכב על גמל מצד אחד, לצד הנהר השני, מאי האי א"ל שרבב"ג נפטר, אמר לפניו: רבש"ע כל העולם שלך,

ורבב"ג שלך, את דרבה אוהבו ורבה דידך אוהבך, למה אתה מחריב את העולם? ושקטה הרוח.

רשב"ח: בעל בשר היה, יום אחד כשהיה חם לו, עלה וישב בראש ההר, ואמר לבתו הניפי עלי במניפה, ואתן לך אגודות של נרד, אדהכי נשבה הרוח אמר: כמה ככרין דנרד ד"ת לבעל הרוח.

פ"ו: הכל כמנהג המדינה וכו'.

לרבות במקום דנהיגי מכרך ריפתא שתיית כלי רביעית שאם א"ל הקדימו קודם הנה"ח ואתן לכם אומרים לו: לא כל כמינד.

מעשה ברבן יוחנן בן מתיא שאמר לבנו צא ושכור וכו'.

ה"ק: ואם פסק להן מזונות ריבה להן. וכן מעשה בריב"מ שאמר לבנו צא שכור לנו פועלים, הלך ופסק להן מזונות. וכשבא אצל אביו אמר לו: בני, אפילו אתה עושה להן כסעודת שלמה בשעתו לא יצאת ידי חובתך עמהן, שהן בני אברהם יצחק ויעקב.

למימרא דסעודתא דאברהם אבינו עדיפא מדרשלמה

והך ד'ויהי לחם שלמה ליום אחד שלשים כר סלת וששים כר קמה, עשרה בקר בראים ועשרה בקר רעי ומאה צאן לבד

מאיל וצבי ויחמור וברברים אבוסים' ואמרו מרב: הללו לעמילין של טבחים, ור"צ: הללו לציקי קדירה.

ואר"י: צ' אלף נשים היו לשלמה, כל אחת ואחת עשתה לו בביתה כך. שכ"א סבורה שאצלה סועד היום

ואילו באברהם ואל הבקר ר"ן אברהם ויקח א. בן בקר ב. רך ג. וטוב. שם ג' שורים לג' אנשים,

כאן לכל ישראל ויהודה, יהודה וישראל רבים כחול אשר על הים.

ברבורים אבוסים?

רב: א. שאובסים אותן בעל כרחן.

ושמואל: ב. שאבוסים ועומדים מאליהם.

ור"י: ג. מביאין תור ממרעיתו ותרנגולת מאשפתה שלא עשו מלאכה.

אר"י: ד. מובחר שבבהמות - שור, מובחר שבעופות - תרנגולת.

אמימר: ה. תרנגולת שחורה מפותמת המצויה בין החרצנים ולא פוסעת אפי מעל קנה לרוב שומנה

ואל הבקר רץ אברהם.

מרב: בן בקר אחד, רך שנים, וטוב שלשה. מדטוב לדרשא רך נמי לדרשא] והך ד'ויתן אל הנער וימחר לעשות אתו' - כל פר אחד, לנער אחד. והך 'ובן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם' - דכל אחד שהוכא הביא לפניהם. וג' כדי להאכילן שלש לשונות בחרדל.

לעולם אל ישנה אדם מן המנהג,

רתב"ח

שהרי משה עלה למרום - ולא אכל לחם, מלאכי השרת ירדו למטה - ונראו כמי שאכלו ושתו. כ' מה שעשה אברהם למלאכי השרת בעצמו עשה הקב"ה לבניו בעצמו וכל מה שעשה אברהם על ידי שליח עשה הקב"ה לבניו על ידי שליח. ♦ 'ואל הבקר רץ אברהם' - ורוח נסע מאת ה'. ♦ 'ויקח חמאה וחלב' - הנני ממטיר לכם לחם מן השמים. ♦ 'והוא עמד עליהם תחת העין' - הנני עמד לפניך שם על הצור וגו'. ♦ 'ואברהם הלך עמם לשלחם' - וה' הלך לפניהם יומם. ♦ 'יקח נא מעט מים' - והכית בצור ויצאו ממנו מים ושתה העם.

וחלק ארבה"ח תדר"י: בשכר שלשה זכו לשלשה,

בשכר חמאה וחלב - זכו למון,

בשכר 'והוא עמד עליהם' - זכו לעמוד הענן, שלא כדרשת רב.

בשכר יקח נא מעט מים - זכו לבארה של מרים.

ר'יב"ח: 'יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם', אמרו לו: וכי בערביים חשדתנו שהם משתחווים לאבק רגליהם? כבר יצא ממנו ישמעאל.

רחב"ח: 'וירא אליו ה' באלני ממרא והוא ישב פתח האהל כחם היום' יום שלישי של מילה של אברהם היה, ובא הקב"ה לשאול כאברהם. הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה כדי שלא יטריח אותו צדיק באורחים. שלחו לאליעזר ליצא החוצה, ולא מצא,

אל שאינו מאמינו, וזו שאומרים בא"י: אין אמונה בעבדים,

יצא הוא וראה לאור הקב"ה הניצב בפתח, והיינו ד'אל נא תעבור מעל עבדך'.

כשראה שחובש ומתיר תחבושת במקום המילה, אמר אין דרך ארץ לעמוד כאן וזהו ד'וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם'. דבתחילה באו אליו וכשראו לצערו אמרו שאי"ז דרך ארץ לעמוד שם, ולכן וירץ לקראתם.

'שלשה אנשים' - מיכאל - שבא לבשר את שרה,

רפאל - שבא לרפא את אברהם, גבריאל - להפוך את סדום.

והך ד'ויבאו שני המלאכים סדמה בערב! שהלך מיכאל עמו להציל ללוט.

בן מדוייק ד'ויהפך את הערים האל' ולא ויהפכו, ש"מ.

ר"א: באברהם 'כן תעשה כאשר דברת' ובלוט 'ויפצר בס מאד' פז.

מכאן שמסרבין לקטן ואין מסרבין לגדול.

ר"א: 'ואקחה פת לחם', ובתיב ואל הבקר רץ אברהם!

מכאן שצדיקים אומרים מעט ועושים הרבה,

רשעים אומרים הרבה ואפילו מעט אינם עושים

- מעפרון. דבתחילה 'ארץ ארבע מאות שקל כסף,

ולכסף וישמע אל עפרון וגו' ארבע מאות שקל כסף

עבר לסחר שלקח ממנו קנטרי דיש שקורים לחיקא קנטרא.

ר"י צ: כתיב: 'קמח' ובתיב 'סלת' מכאן שאשה צרה עיניה באורחים יותר מן האיש.

מ"ב: כתיב: 'לוישי ועשי ענות ובתיב 'ויקח חמאה וחלב וכן הבקר', ואילו לחם לא הביאה

אברהם אכל חולין בטהרה, ושרה פירסה נדה באותו היום.

♦ ויאמר הנה באהל' - להודיע ששרה אמנו צנועה היתה.

ר"י מרב: יודעים היו מלאכי השרת ששרה אמנו היתה באהל,

והך דב'אהל' כדי לחבבה על בעלה.

ר'יב"ח: כדי לשגר לה כוס של ברכה.

מרב' יוסי: אלץ נקוד על או לימדה תורה דרך ארץ שישאל אדם באכסניא שלו.

והך דשמאל: אין שואלין בשלום אשה כלל! - על ידי בעלה שאני.

ר"ח: 'אחרי בלתי היתה לי עדנה' אחר שנתבלה הבשר ורבו הקמטין,

- נתעדן הבשר ונתפשטו הקמטין, וחזר היופי למקומו.

תדר"י: כתיב 'ואדני זקן' ובתיב 'ואני זקנת' לא אמר הקב"ה כמו שאמרה,

שגדול שלום, שאפילו הקב"ה שינה בו, שנא' ותצחק שרה

בקרבה וגו' ואדני זקן ובתיב ויאמר ה' אל אברהם וגו' ואני זקנת.

רב לוי: 'ותאמר מי מלל לאברהם הניקה בנים שרה' כמה בנים הניקה שרה?
 - אותו היום שגמל אברהם את יצחק בנו עשה סעודה גדולה, היו
 כל אומות העולם מרגנים ואומרים: ראיתם זקן וזקנה שהביאו אסופי מן
 השוק ואומרים: בנינו הוא, ולא עוד אלא שעושין משתה גדול
 להעמיד דבריהם! מה עשה אברהם אבינו - הלך וזימן כל גדולי
 הדור, ושרה אמנו זימנה את נשותיהם, וכל אחת ואחת הביאה
 בנה עמה ומניקתה לא הביאה, ונעשה נס בשרה אמנו ונפתחו
 דדיה כשני מעיינות, והניקה את כולן.
 ועדיין היו מרגנים ואומרים: אם שרה הבת תשעים שנה תלד, אברהם
 בן מאה שנה יוליד? מיד נהפך קלסתר פנים של יצחק ונרמה
 לאברהם. פתחו כולם ואמרו אברהם הוליד את יצחק.

אברהם יעקב ואלישע - זקנה חולשה ורפואה

עד אברהם לא היתה זיקנה בעולם והיה יצחק נראה כאברהם,
 ומי שרצה לדבר עם אברהם טעה לדבר עם יצחק, וכן להיפך.

עד שביקש אברהם רחמים ובאה זיקנה 'אברהם זקן בא בימים'.
 עד ימות יעקב לא היתה חולשה בעולם

עד שביקש רחמים ובאה חולשה ד'ויאמר ליוסף הנה אביך חלה'.
 עד ימות אלישע לא נרפא אדם מחוליו עד שביקש רחמים ונושע
 'ואלישע חלה את חליו אשר ימות בו - מכלל שחלה חולי אחר

שלשה חלאין חלה אלישע.

אחד - שדחפו לגיחזיו בשתי ידיו, ואחד - שגירה דובין בתינוקות,
 ואחד שמת בו. ד'ואלישע חלה את חליו אשר ימות בו.

צא ואמור להם ע"מ שאין לכם עלי אלא פת וקטנית כו'.

ר"ח: האלהים, צריכה ו פת וקטנית הו' חשוב כמשוט הנצרך להשיט הספינה.

רשב"ג אומר אינו צריך הכל כמנהג המדינה.

שכר פועל וא"ל כאחד וכשנים מבני העיר לר"ה נותן כפחות
 שבשכירות, חכ"א: משמנין ביניהם. והיינו כמנהג המדינה

משנת פז:

ואלו אוכלין מן התורה:

העושה במחובר לקרקע בשעת גמר מלאכה,
 ובתלוש מן הקרקע עד שלא נגמרה מלאכתו, ובדבר שגידולו מן הארץ.
 ואלו שאין אוכלים:

העושה במחובר לקרקע בשעה שאין גמר מלאכה, ובתלוש מן
 הקרקע אחר שנגמרה מלאכתו, ובדבר שאין גידולו מן הארץ.

פועל אוכל מהעושה במחובר לקרקע בשעת גמר מלאכה,

א. נמרי': מכרם וקמה יחד בצד השווה. מכרם ד'כי תבא בכרם רעך ואכלת'
 לכל דבר שגידולי קרקע, ובשעת גמר מלאכה - שפועל אוכל בו,
 ואין לפרוץ: דמה לכרם - שכן חייב בעוללות!

- דנמרינן גם מקמה. ד'כי תבא בקמת רעך וקטפת מלילות בידך'.
 ואין לפרוץ: דמה לקמה חייבת בחלה דא"ת קמה קמה, 'מהחל חרמש בקמה',
 - דכרם יוכיח וחזר הדין לקמה הצד השווה שגידולי קרקע ובשעת

גמר מלאכה פועל אוכל בו, אף כל כזה,
 וקשה: מה לצד השווה שבתן - שיש בהן צד מזבח. -קשיא

ואף דמרכי' גם זית דיש בו צד מזבח. ולא מכרם שנקרא 'כרם זית' ולא כרם סתם.

ב. שמואל: מחרמש וקמה יחד 'וחרמש' - לרבות כל בעלי חרמש [כקטנית].
 - והך ד'בשעת חרמש אכול, שלא בשעת חרמש לא תיכול

- דין זה נלמד מ'ואל כליך לא תתן'.
 ואפי' פרי שאינו נקצר בחרמש - מ'קמה' לרבות כל בעלי קמה.

ואין לפרוץ דקמה חייבת בחלה, שנתרבה כל דבר חרמש [אפי' דלא מחייב]
 והך ד'בכרם רעך' - רבא: להלכותיו.

- כדתניא: 'כי תבא', ו'לא תבוא עליו השמש', מה להלן אף כאן מדובר בפועל.
 'בכרם רעך' [למ"ד גזל נכרי אסור] - ולא בכרם נכרי שאז מותר

[ולמ"ד גזל נכרי מותר] - ולא של הקדש
 'ואכלת' - ולא מוצין, \ 'ענבים' - ולא ענבים ודבר אחר.

'כנפשך' - כנפש בעה"ב כך נפשו של פועל דאוכל ופטור.
 'שבעך' - ולא אכילה גסה,

'ואל כליך לא תתן' - רק בשעה שאתה נותן לכלי בעה"ב אתה אוכל,